
DESIGNED BY:

LATIN, GREEK, CYRILLIC, GUJARATI:
David Březina (2010–2013)

DEVANAGARI:
Vaibhav Singh & David Březina (2012)

VERSION:

3.500

FORMAT:

OPENTYPE (CROSS-PLATFORM)

10 STYLES:

5 WEIGHTS WITH ITALICS

WRITING SYSTEMS & LANGUAGES:

LATIN (91+ LANGUAGES), CYRILLIC (41+),
GREEK (1), TRANSLITERATIONS (30+),
DEVANAGARI (34+), GUJARATI (3)

AWARDS:

ED AWARDS 2008 (LATIN & GUJARATI)
MODERN CYRILLIC 2009 (SPEC. DIPLOMA)
GRANSHAN 2009 (CYRILLIC)
GRANSHAN 2012 (DEVANAGARI)
GRANSHAN 2012 (GUJARATI)

Skolar

Latin • Кириллица • Ελληνικά • देवनागरी • ગુજરાતી

Skolar is a robust text typeface designed to address the needs of serious typography. It has been used extensively across diverse platforms and purposes. Skolar's letterforms follow conventional proportions allowing for comfortable reading. It maintains credibility while while incorporating a subtle personal style.

Skolar

Latin Light

Сколар

Cyrillic Light

Σκόλαρ

Greek Light

Skolar

Latin Light Italic

Сколар

Cyrillic Light Italic

Σκόλαρ

Greek Light Italic

Skolar

Latin Regular

Сколар

Cyrillic Regular

Σκόλαρ

Greek Regular

Skolar

Latin Italic

Сколар

Cyrillic Italic

Σκόλαρ

Greek Italic

Skolar

Latin Semibold

Сколар

Cyrillic Semibold

Σκόλαρ

Greek Semibold

Skolar

Latin Semibold Italic

Сколар

Cyrillic Semibold Italic

Σκόλαρ

Greek Semibold Italic

Skolar

Latin Bold

Сколар

Cyrillic Bold

Σκόλαρ

Greek Bold

Skolar

Latin Bold Italic

Сколар

Cyrillic Bold Italic

Σκόλαρ

Greek Bold Italic

Skolar

Latin Extrabold

Skolar

Latin Extrabold Italic

स्कोलार

Devanagari Light

સ્કોલાર

Gujarati Light

स्कोलार

Devanagari Regular

સ્કોલાર

Gujarati Regular

स्कोलार

Devanagari Semibold

સ્કોલાર

Gujarati Semibold

स्कोलार

Devanagari Bold

સ્કોલાર

Gujarati Bold

Academic

Augmentative correction explored (semina aeternitatis)

---

 sign

NAJGŁĘBSZY RÓW

многоязычный текстовый шрифт

βιβλίο: το χρώμα της μαγείας

ДИАКРИТИКА

The word »**biodynamic**« does not mean a damn thing

ἔρως – ἦρως

TŘISTATŘICETTŘI STŘÍBRNÝCH STŘÍKAČEK

Ευκλείδης

Sầu thương riêng mình

български му

nejčestější šnek

спектакль

„Prd krt skrz drn zhlt prv hrst zrn.“

Ladakh 567

Cha học cho đến lúc mẹ dậy. Học thơ, thơ từ cổ chí kim, của bất cứ ai, miễn đáng gọi là thơ, học kịch, học văn, học văn chương và học cả những gì dường như văn chương không bao giờ thềm đụng tới. Cho đến lúc gần bảy mươi, cha tôi vẫn là một học trò ngoan, bất chấp tuổi già mà len lỏi vào bất cứ góc nào của khu vườn văn hóa.

पुस्तक दहन

पशु चिकित्सक अनिश्चितकालीन हड़ताल पर

दूरदर्शिन

ईशानेतिहरेक्षेपदरुणाक्षीश्वरेश्वरी

की प्रस्तुति

आधुनिक कल्चर

भारत में ऐसी मान्यताएँ घर कर रही हैं कि हिन्दी दीन हीनों की भाषा बनती जा रही है। लोगों का हिन्दी के प्रति अनुराग लगातार कम होता जा रहा है, लेकिन सात समुंदर पार स्थितियाँ थोड़ी भिन्न हैं। विश्व के सबसे ताकतवर मुल्क में हिन्दी धीमी रफ्तार से ही सही, पर अपना स्थान बना रही है। यह मानना है अमेरिका में हिन्दी के प्रचार-प्रसार में लगे हरमन वॉन ऑलफन का।

आईएनएस से विशेष बातचीत में ऑलफन ने कहा, “वर्ष १९६० के आसपास ही अमेरिका में हिन्दी की पढ़ाई शुरू हुई थी और मेरा संबंध हिन्दी जगत से पिछले करीब ४५ वर्षों से है।” उन्होंने कहा कि प्रवासी भारतीय अमेरिका आए तो हिन्दी के प्रचार-प्रसार में गति आई, क्योंकि प्रवासी बच्चे हिन्दी पढ़ाए जाने को लेकर स्थानीय सरकार पर दबाव बना रहे थे। यह सही है कि अब तक अमेरिका के हाई स्कूलों में हिन्दी का प्रवेश अधिक नहीं हुआ, लेकिन अब स्थिति बदल रही है।

में किताबी कीड़ों की स्थिति काफ़ी गंभीर
किन्डल इत्यादि डिवाइसों ने छीना पोषण
स्रोत प्रजाति विलुप्ति की ओर अग्रसर

नई दिल्ली, २ फरवरी २०१२

ऑलफन ने जानकारी दी कि न्यूयार्क के करीब न्यूजर्सी में हिन्दी प्राध्यापिका की नियुक्ति शुरू हुई है। ऐसी संभावना है कि सितंबर महीने से यहाँ के स्कूलों में नियमित तौर पर हिन्दी की पढ़ाई शुरू हो जाएगी।

वह इस बात को स्वीकार करते हैं कि अमेरिकी शहरों में देवनागरी लिपि में लिखे हुए वाक्य या शब्द नहीं दिखाई पड़ते हैं। यहाँ तक कि भारतीय रेस्तराँ, होटलों के नाम भी दूसरी लिपियों में लिखे हुए दिखाई पड़ते हैं, जबकि अरबी, चीनी, फ़ारसी लिपि पर आपकी नज़र सहजता से पड़ जाएगी।

इसके बावजूद ऑलफन निराश नहीं हैं। उनका मानना है अमेरिका में हिन्दी भाषा तरक्की पर है। वह अपनी स्थिति मज़बूत कर रही है और इसके सुखद परिणाम भी धीरे-धीरे सामने आ रहे हैं। उन्होंने कहा कि १० वर्ष पहले तक अमेरिका में केवल २५ विश्वविद्यालयों में हिन्दी पढ़ाई जाती थी, लेकिन अब १०० से भी अधिक विश्वविद्यालयों में हिन्दी पढ़ाई जा रही है। मनोरंजन की दुनिया में सलाम नमस्ते नामक हिन्दी रेडियो कार्यक्रम प्रसारित किया जा रहा है। — इंडो-एशियन न्यूज़ सर्विस

फ़ायर इन्शोरन्स की लोकप्रियता को देख

સાબરમતિ

લોભ સિવાય શોભ ન હોય, પણ જેજે લોભે લક્ષણ જાય

વડોદરા

સત્યના પ્રયોગો અથવા આત્મકથા

સુલેખનકળા

પેટ છે કે પટારો

કાશીવાસ દરમ્યાન એકવાર સ્વામી વિવેકાનંદ વિશ્વનાથના દર્શન કરીને પાછા ફરતાં રસ્તામાં કેટલાંક વાંદરા તેમની પાછળ દોડ્યા. વાંદરાને દોડતા જોઈ સ્વામીજી જરા ઉતાવળે ચાલ્યા એટલે વાંદરા દોડીને તેમને ઘેરી વળ્યા. એટલામાં એક બીજા સાધુની નજર તેમની પર પડતાં તેમણે બુમ પાડીને કહ્યું “સાધુ દોડો નહિ, ખડે રહો ઔર દુષ્ટો કા સામના કરો” સ્વામીજી એ સાંભળી ઉભા રહ્યા અને નીડરતાથી વાંદરાનો સામનો કર્યો. તરતજ વાંદરા ભાગી ગયા. વર્ષો પછી ન્યુયોર્કની એક સભામાં આ પ્રસંગ નાં અનુસંધાનમાં સ્વામીજીએ કહેલું કે “અનિસ્તની સામે થાઓ, અજ્ઞાનનો સામનો કરો. માયાનો પડકાર કરો, કદી એનાથી દૂર ભાગશો નહીં”.

મહારાજે પોતાના અનુભવો પોતાની જાણે કહેવા નહોતા માંડ્યા. એમને પણ મારી જેવો જ સંકોચ થયો હશે કે, આ ‘સાક્ષર’ ને ગામઠી વાતોમાં શો સાર જણાવાનો છે!

જો કે વિલાયતી પણ મુંબઈના કાપનાં કપડાં સારા અંગ્રેજ સમાજમાં ન શોભે તેથી, આર્મી ને નેવી સ્ટોરમાં કપડાં કરાવ્યાં. ઓગણીસ શિલિંગની (આ કિંમત તે જમાનામાં તો બહુ જ ગણાય, ચીમની ટોપી માથા પર ઘાલી. આટલેથી સંતોષ ન પામતાં બૉન્ડ સ્ટ્રટમાં જ્યાં શોખીન માણસોના કપડાં સીવાતાં ત્યાં સાંજનો પોષાક દસ પાઉન્ડમાં દેવાસળ મૂક કરાવ્યો. ભોળા અને બાદશાહી દિલના વડીલ ભાઈની મારફતે ખાસ સોનાનો અછોડો, બે ખીસામાં લટકાવાય તેવો, મંગાવ્યો અને તે મળ્યો પણ ખરો. તૈયાર બાંધેલી ટાઈ પહેસ્વી તે શિષ્ટાચાર ન ગણાય, તેથી ટાઈ બાંધવાની કળા હાથ કરી. દેશમાં હજામતને દહાડે જોવાને મળતો. પણ અહીંતો મોટા અરીસાની સામે ઊભા રહી ટાઈ બરોબર બાંધવામાં અને વાળને પાટિયાં પાડી બરોબર સેંથો પાડવામાં રોજ દસેક મિનિટનો ક્ષય તો થાય જ. વાળ મુલાયમ નહીં, એટલે તેને ઠીક વળેલા રાખવાને સારુ બ્રશ (એટલે સાવરનએએ જ ના!) ની સાથે રોજ લડાઈ થાય.

તામી ઈન સુર્યાપુર

નર્મદાશંકર લાલશંકર દવે

V čítankách je placená reklama a ostatně nesmysl. Stojí tam například, že Roboty vynalezl starý pán. Zatím starý pán chodil na univerzitu, ale o tovární výrobě neměl ponětí. Myslel, že udělá skutečně lidi, tedy snad nějaké nové Indiány, docenty nebo idioty, víte? A teprve mladý Rossum měl nápad udělat z toho živé a inteligentní pracovní stroje. **Co je v čítankách o spolupráci obou velikých Rossumů, je povídačka.** Ti dva se ukrutně hádali. Starý ateista neměl drobet pochopení pro industrii, a konečně ho mladý zavřel do nějaké laboratoře, aby se tam piplal se svými velikými potraty, a začal to vyprávět sám, po inženýrsku. Starý Rossum ho doslovně proklel a do své smrti usmolil ještě dvě fyziologické obludy, až ho nakonec našli v laboratoři mrtvého. To je celá historie.

8/10.5 PT (ENGLISH)

The italic has a shallow angle and large counters for **better readability in small print**. It is easily recognized but not ostentatious, blending well with the upright styles. The family includes a complex set of useful arrows which can be easily keyed and infinitely combined using OpenType features.

Skolar Cyrillic has been designed as a complement to Latin with the consultancy from experienced designer Alexandra Korolkova. The font supports 32 languages using the Cyrillic script, including the majority of the Slavic languages and many Asian non-Slavic languages. It also supports Additionally, Skolar features Serbian italic and Bulgarian stylistic alternates.

The most recent addition to the family is **Greek**, thus allowing for complete pan-European language support within a single family. It was developed with the assistance from professional Greek consultants Irene Vlachou and Gerry Leonidas.

Skolar is a text serif, originally designed with scholarly and multilingual publications in mind. The typeface maintains its credibility while incorporating a subtle personal style, neither neutral nor conspicuous.

Prominent serifs and low-contrast modulation add to its robustness, and, together with a relatively large x-height, improves the typeface's readability in small sizes. This 6-STYLE FAMILY with a large character set is flexible enough for complex text settings and editorial work. It also becomes distinctive in bigger sizes, fitting the demands of corporate design. The structure of the typeface is rather conventional, but the stroke-modulation stylistically reflects contemporary serif typefaces. The italic has a shallow angle and large counters for better readability in small print. It is easily recognized but not ostentatious, blending well with the upright styles. The family includes a complex set of useful arrows which can be easily keyed and infinitely combined using OPENTYPE features.

11/14 PT (ENGLISH)

Skolar Cyrillic has been designed as a close complement to Latin with the consultancy from experienced designer ALEXANDRA KOROLKOVA. The font supports 32 languages using the Cyrillic script, including the majority of the Slavic languages and many Asian non-Slavic languages. It also supports Additionally, Skolar features Serbian italic and Bulgarian stylistic alternates.

The most recent addition to the family is **Greek**, thus allowing for complete pan-European language support within a single family. It was developed with the assistance from professional consultants IRENE VLACHOU and GERRY LEONIDAS. It is a contemporary adaptation of the old-style Greek typefaces often used in academic works which are typical for their fluidity and liveliness caused by varying stress. The result is a working contemporary family with the charm of old times. It includes monotonic as well as polytonic Greek, ligatures and small caps.

13/17 PT (ENGLISH)

The civilization of the nineteenth century has improved on the wall-scrrawlings of the ancients. The old primeval habit is certainly ineffaceable, and the youth of this country still persist in caricaturing their pastors and masters, their instructors and their political governors on the walls. But our age has one gigantic advantage over its predecessors; we are a people of advertisers. which a circulation so enormous is given are of a practical and substantial nature, and have reference to our daily wants, to our nightly amusements, or to articles which have been lost and found.

Проблема **диакритических знаков** в том, что неясно, как дизайнеру, не сильно знакомому с данным языком, оценить результат. Стоит также отметить, что для одних и тех же знаков ожидаемый результат может отличаться в зависимости от языка или географического региона. Современные крупные изготовители шрифтов создают почти идентичные наборы **диакритических знаков** для всех создаваемых шрифтов.

Это сомнительное точное производство ведёт к ошибкам в дизайне и ещё больше запутывает ситуацию. С другой стороны существуют традиционные правила для создания корректных диакритических знаков. Такая диакритика обеспечивает лучшую читабельность текста и эстетическую привлекательность для носителей языка.

Проблема **диакритических знаков** в том, что неясно, как дизайнеру, не сильно знакомому с данным языком, оценить результат. Стоит также отметить, что для одних и тех же знаков ожидаемый результат может отличаться в зависимости от языка или географического региона. Современные крупные изготовители шрифтов создают почти идентичные наборы **диакритических знаков** для всех создаваемых шрифтов.

scholar | 'skälər | λόγιος | **ученый** | *noun*

a specialist in a particular branch of study, esp. the humanities; a distinguished academic : a *Hebrew scholar*.

- CHIEFLY ARCHAIC a person who is highly educated or has an aptitude for study : *Mr. Bell declares himself no scholar*.
- a student holding a scholarship.
- ARCHAIC a student.

ORIGIN Old English *scol(i)ere* [schoolchild, student] from late Latin *scholaris*, from Latin *schola* (see SCHOOL ¹).

диакритика

Проблема диакритических знаков в том, что неясно, как дизайнеру, не сильно знакомому с данным языком, оценить результат. Стоит также отметить, что для одних и тех же знаков ожидаемый результат может отличаться в зависимости от языка или географического региона. Современные крупные изготовители шрифтов создают почти идентичные наборы диакритических знаков для всех создаваемых шрифтов.

Это сомнительное точное производство ведёт к ошибкам в дизайне и ещё больше запутывает ситуацию. С другой стороны существуют традиционные правила для создания корректных диакритических знаков. Такая диакритика обеспечивает лучшую читабельность текста и эстетическую привлекательность для носителей языка.

Τὰ ρόδα τῆς αὐγῆς ἐφυλλοροοῦσαν κ' ἐκοκκίνιζαν αἱ παρειαὶ τῆς Ἀρχόντως, ἣ ἐκοκκίνιζαν μόναι των εἰς τὴν θέαν τοῦ Γιωργῆ; Αὐτός ἦτο χλωμός, μαραμμένος, ἀδρανής.

Τί νὰ σκεφθῆ! Τί νὰ εἶπῆ; Πῶς ν' αρθρώσῃ λόγον; Ἦθελε, κατὰ τὸ ἄσμα, «ν' ἀρχίσῃ νὰ πῆ τὰ πάθη του τραγούδια». Σῦρε νὰ πῆς τῆς μάνας σου νὰ κάμῃ κι ἄλλῃ γέννα.

Ἀλέξανδρος Παπαδιαμάντης.

Νὰ εἶχεν ὁ ἔρωτας σαῖτες!

देवनागरी या नागरी नाम का प्रयोग “क्यों” प्रारंभ हुआ और इसका व्युत्पत्तिपरक प्रवृत्तिनिमित्त क्या था - यह अब तक पूर्णतः निश्चित नहीं है।

(क) ‘नागर’ अपभ्रंश या गुजराती “नागर” ब्राह्मणों से उसका संबंध बताया गया है। पर दृढ़ प्रमाण के अभाव में यह मत संदिग्ध है।

(ख) दक्षिण में इसका प्राचीन नाम “नंदिनागरी” था। हो सकता है “नंदिनागर” कोई स्थानसूचक हो और इस लिपि का उससे कुछ संबंध रहा हो।

(ग) यह भी हो सकता है कि “नागर” जन इसमें लिखा करते थे, अतः “नागरी” अभिधान पड़ा और जब संस्कृत के ग्रंथ भी इसमें लिखे जाने लगे तब “देवनागरी” भी कहा गया।

(घ) सांकेतिक चिन्हों या देवताओं की उपासना में प्रयुक्त त्रिकोण, चक्र आदि संकेतचिन्हों को “देवनागर” कहते थे। कालांतर में नाम के प्रथमाक्षरों का उनसे बोध होने लगा और जिस लिपि में उनको स्थान मिला - वह “देवनागरी” या नागरी कही गई। इन सब पक्षों के मूल में कल्पना का प्राधान्य है, निश्चयात्मक प्रमाण अनुपलब्ध हैं।

लिपि-विहीन भाषाओं के लिये देवनागरी

दुनिया की कई भाषाओं के लिये देवनागरी सबसे अच्छा विकल्प हो सकती है क्योंकि यह बोलने की पूरी आज़ादी देती है। दुनिया की और किसी भी लिपि में यह नहीं हो सकता है। इन्डोनेशिया, विएतनाम, अहुभडका आदि के लिये तो यही सबसे सही रहेगा। अष्टाध्यायी को देखकर कोई भी समझ सकता है कि दुनिया में इससे अच्छी कोई भी लिपि नहीं है। अगर दुनिया पक्षपातरहित हो तो देवनागरी ही दुनिया की सर्वमान्य लिपि होगी क्योंकि यह पूर्णतः वैज्ञानिक है। अंग्रेज़ी भाषा में वर्तनी (स्पेलिंग) की विकराल समस्या के कारण समाधान के लिये देवनागरी पर आधारित देवग्रीक लिपि प्रस्तावित की गयी है।

अधिकतर भाषाओं की तरह देवनागरी भी बायें से दायें लिखी जाती है। प्रत्येक शब्द के ऊपर एक रेखा खिंची होती है (कुछ वर्णों के ऊपर रेखा नहीं होती है) इसे शिरोरेखा कहते हैं। इसका विकास ब्राह्मी लिपि से हुआ है। यह एक ध्वन्यात्मक लिपि है जो प्रचलित लिपियों (रोमन, अरबी, चीनी आदि) में सबसे अधिक वैज्ञानिक है। इससे वैज्ञानिक और व्यापक लिपि शायद केवल IPA लिपि है। भारत की कई लिपियाँ देवनागरी से बहुत अधिक मिलती-जुलती हैं, जैसे बांग्ला, गुजराती, गुरुमुखी आदि। कम्प्यूटर प्रोग्रामों की सहायता से भारतीय लिपियों का परस्पर परिवर्तन बहुत आसान हो गया है।

भारतीय भाषाओं के किसी भी शब्द या ध्वनि को देवनागरी लिपि में ज्यों का त्यों लिखा जा सकता है और फिर लिखे पाठ का लगभग ‘हू-ब-हू’ उच्चारण किया जा सकता है, जो कि रोमन लिपि और अन्य कई लिपियों में सम्भव नहीं है, जब तक कि उनका विशेष मानकीकरण न किया जाये, जैसे iTrans या आइ-ए-एस-टी।

मुख्य लेख : देवनागरी का इतिहास

भारत देवनागरी लिपि की क्षमता से शताब्दियों से परिचित रहा है।

758 ई राष्ट्रकूट राजा दन्तिदुर्ग का सामगढ़ ताम्रपट मिलता है जिस पर देवनागरी अंकित है। शिलाहारवंश के गंडरादित्य के उत्कीर्ण लेख की लिपि देवनागरी है। इसका समय ग्यारहवीं शताब्दी है इसी समय के चोलराजा राजेंद्र के सिक्के मिले हैं जिन पर देवनागरी लिपि अंकित है। राष्ट्रकूट राजा इंद्रराज (दसवीं शती) के लेख में भी देवनागरी का व्यवहार किया है। प्रतीहार राजा महेंद्रपाल (891-907) का दानपत्र भी देवनागरी लिपि में है।

कनिंघम की पुस्तक में सबसे प्राचीन मुसलमानी सिक्के के रूप में महमूद गज़नवी द्वारा चलाये गए चाँदी के सिक्के का वर्णन है जिस पर देवनागरी लिपि में **संस्कृत** अंकित है। मुहम्मद विनसाम (1192-1205) के सिक्कों पर लक्ष्मी की मूर्ति के साथ देवनागरी लिपि का व्यवहार हुआ है। शम-शुद्दीन इल्तुतमिश (1210-1235) के सिक्कों पर भी देवनागरी अंकित है। सानुद्दीन फिरोज़शाह प्रथम, जलालुद्दीन रज़िया, बहराम शाह, अलालुद्दीन मरूदशाह, नसीरुद्दीन महमूद, मुईजुद्दीन, ग्यासुद्दीन बलवन, मुईजुद्दीन कैकूबाद, जलालुद्दीन हीरो सानी, अलाउद्दीन महमूद शाह आदि ने अपने सिक्कों पर देवनागरी अक्षर अंकित किये हैं। अक़बर के सिक्कों पर देवनागरी में ‘राम सिया’ का नाम अंकित है। ग्यासुद्दीन तुगलक, शेरशाह सूरी, इस्लाम शाह, मुहम्मद आदिलशाह, ग्यासुद्दीन इब्ज़, ग्यासुद्दीन सानी आदि ने भी इसी परम्परा का पालन किया।

Source: <http://wikipedia.org>

દેશના જુદાજુદાં પ્રદેશમાં બ્રાહ્મીના પ્રસાર સાથે કાળાનુક્રમે તેમાં ફેરફાર થતા રહી જુદીજુદી ભાષાની લિપિઓનો આગવો વિકાસ થયો. બ્રાહ્મીના મરોડ દક્ષિણ ભારતીય લિપિઓમાં વધુ વળાંક પામ્યા, તો બીજી બાજુ તેના શોભન રહિત સરળ રૂપમાંથી દેવનાગરી જેવી લિપિ વિકાસી, જે આજની ૧૫ જેટલી ભારતીય લિપિઓમાં કદાચ સૌથી વધુ વપરાય છે. મુસ્લિમોના આગમન સાથે ફારસી-અરબી લિપિ પણ ભારતમાં આવી. મુઘલો નીચે પેહલાં હિંદુસ્તાનમાં આવેલી આ લિપિઓમાં લખાણને અનેક ઈમારતોમાં કોતરાણે મબલખસાહિત્ય અને શોભન-લેખન આજે એ જોવા મળે છે. ગ્રંથના કલામય લેખન તથા શોભન સુત્રો વગેરે માટે બહુ સુંદર એવા મરોડના કારણે તેના કલામય સ્વરૂપના વિકાસમાં બદ્દોળી તકો હતી. પરિણામે ઉર્દુ લિપિનો મરોડ આજના વિકસિત મુદ્રણના યુગમાં એ બિલકુલ જડ જેવો બની જવામાંથી બચી ગયેલો લાગે છે.

ઈસ્ટ ઈન્ડિયા કંપનીના આગમન સાથે રોમન લિપિ પણ આપણા દેશમાં આવી. શબ્દાક્ષરોને એકબીજા સાથે સાંકળતા તેના મરોડની એકસુત્ર પ્રવાહિતાનો પણ આગવો પ્રચાર થયો. આમ, ભારતીય લિપિઓ અને જે તે ભાષાના સાહિત્યમાં વિધવિધ રીતે થયેલું લેખન ને તેની કળાને રજૂ કરતી આ વર્ષની ચીમનલાલ પેપર કંપનીની ડાયરી અગાઉની જેમ જ આગવી ભાત પાડે છે. વિવિધ લિપિઓમાં થયેલા લેખન સુલેખનના નમૂના ઉપરાંત, છેક મૌર્ય કાળથી માંડી ૧૫ મી સદી સુધીના જુદીજુદી ભારતીય લિપિઓમાં થયેલા 'ક' અક્ષરના વિકાસનો ચાર્ટ, ભારતની પંદર પ્રચલિત લિપિઓ તથા સમગ્ર દેશ માટે એક સામાન લિપિ 'દેશનાગરી' ના સુચન સાથેનો અને આ બધી લિપિના મૂળાક્ષરોનો તુલનાત્મક ખયાલ આપતો ચાર્ટ તથા પંદરમી સદી ના કવી તત્વજ્ઞ દસોપંતના એક કાવ્યને અશ્વત્થ વૃક્ષના આકારે રજૂ કરતી 'પસોડી' વગેરે આ ડાયરીના આગવાં અને પ્રશંસનીય આકર્ષણો છે.

Kumar (issue April 1980)

ભારતીય સુલેખનકળા

લખવું એ આમ તો સામાન્ય કાર્ય લાગે છે, પણ એની અસર ચોક્કસ, દૂરગામી અને ઊંડી હોય છે. સુંદર હસ્તાક્ષર અને કલામય સુલેખન એ બંને વછૂંટે ઘણું અંતર છે. સુલેખન કળા એ સુંદર લખાણથી વિશેષ છે.

સુલેખનમાં લિપિની આગવી લાક્ષણિકતા, અને અક્ષરોના આકારમેળ, લખાણમાં શબ્દો અને અક્ષરોની વચ્ચે પડતી ખાલી જગ્યાનું પ્રમાણભાન, લેખનની સામગ્રીની પસંદગી, શાહી બનાવવાની આવડત, લેખનને વિષયાનુરૂપ ઉડાવ આપવાની દ્રષ્ટિ વગેરે અનેક પ્રકારની સૂઝ અને કુશળતા હોવી જરૂરી છે.

અરબી ભાષાનું સુલેખન કે 'ખુશનવીસી' વિખ્યાત છે. વિવિધ વિશયનાં સચિત્ર હસ્તલિખિત ગ્રંથોથી માંડી વિશાળ ઈમારતોનાં શોભનો સુધી જુદીજુદી લેખનશૈલીમાં સુલેખનનો બહોળો ઉપયોગ થતો રહ્યો છે. ધર્મસુત્રો, ઈમામનાં નામ, ઈશ્વરાસ્થા અને ઉમહા કવિતાઓ વગેરેનું સુલેખન એ મુસ્લિમ ઘરોમાં શુકનિયાળ શોભન મનાય છે. એમ તો વિકાસ પામી શકેલી એવી લગભગ બધી ભાષાઓના હસ્તલિખિત ગ્રંથોમાં જે તે પ્રદેશની લિપિનું સુલેખન ઓછોવત્તો વિકાસ તો પામ્યું જ છે પરંતુ વિશિષ્ટ વળાંકો અને મરોડવાળી અરબી લિપિમાં જે ખેડાણ થયું છે એ ઉત્કૃષ્ટ છે. આપણે ત્યા પણ તેનો ઘણો પ્રભાવ રહ્યો છે. પ્રાદેશિક ભિન્નતાને કારણે વિવિધ ભાષા અને તેની અલગ-અલગ લિપિના કારણે સુલેખનના ભારતીય નમૂનાઓમાં વ્યાપક વૈવિધ્ય જોવા મળે છે. તાડપત્રથી માંડી તામ્રપત્ર, શિલાઓ અને કાગળ તથા વસ્ત્ર સુધ્યાંનો તેમાં ઉપયોગ થયો છે. ટકાઉ કાળી શાંહી ઉપરાંત વિવિધ રંગની તથા સૌનારૂપાના વરખ ધૂંટીને બનાવેલી સોનેરી રૂપેરી શાહી તેમાં વપરાઈ છે.

આપણું ઘણું ખરું સાહિત્યમૌખિક પરંપરામાં ઊતરતું આવ્યું છે એ ખરું પણ બીજીબાજુ એની સાથોસાથ જ લેખનનો વિકાસ પણ થતો ગયો હોવાના પુરાવા છે. અર્ધગોળાકાર વળાંકોથી ભરપૂર એવી મહેશ્વરી નામની એક લિપિ છેક વેડકાળમાં ઉદ્ભવી હોવાનું મનાય છે. ઈ. ધૂવે ૫૦૦ વર્ષ પહેલાંનો 'લલિત વિસ્તાર' નામનો એક બૌદ્ધ ગ્રંથ તો આ સુલેખનના વિષય પરનો જ છે. તેમાં જમણી બાજુથી ડાબી બાજુ (ઊર્દૂ-અરબીની જેમ) લખાતી ખરોટી લિપિ સહિત કંઈ લિપિઓની નોંધ છે. ઉપરથી નીચે લખાતી લિપિ પણ અપણે ત્યાં હતી એમ આ ગ્રંથ પરથી જાણવા મળે છે. જૈન ગ્રંથોમાં પણ સુલેખન કળા વિષે લખાણો મળે છે. સમ્રાટ અશોકના સમયની બ્રાહ્મી લિપિ પૂર્ણ વિકાસ પામેલી હતી. સરળ ભૌમિતિક આકારના તેના અક્ષરોમાં ઝીણામાં ઝીણી ચોકસાઈ હતી. તેમાં ઉચ્ચારાનુસાર લેખનની ક્ષમતા હતી. ભારતની બીજી ઘણી લિપિઓના વિકાસના મૂળમાં એ રહેલી છે. આ બધી લિપિઓના અક્ષરોમાં ભિન્નતા જરૂર છે, પણ આ છતાં લગભગ બધી જ લિપિઓ પ્રત્યેક ઉચ્ચારલેખનમાં વ્યક્ત કરી શકે છે.

LATIN & PE FEATURES	DEACTIVATED	ACTIVATED
Turkish/Azeri/Crimean Tatar Language feature	fincan, FINCAN	fincan, FİNCAN
Romanian/Moldavian Language feature	mulțumesc, MULȚUMESC	mulțumesc, MULȚUMESC
Ligatures	baffled financial office	baffled financial office
Small caps	Moskva Μόσχα Москва (67)	MOSKVA ΜΟΣΧΑ ΜΟΣΚΒΑ (67)
Case-sensitive punctuation	12-13 ¿Que?	12-13 ¿QUE?
Discretionary ligatures	direct distant cher statý	direĉt diřtant ĉher řtatý
Proportional lining figures Default style	—	01234567890 \$€£
Proportional oldstyle figures	01234567890	01234567890 \$€£
Tabular lining figures	01234567890	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \$ € £
Tabular oldstyle figures	01234567890	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9 0 \$ € £
Numerators/denominators	0123456789/0123456789	0123456789/0123456789
Fractions	2 3/4 + 193/541	2 3/4 + 193/541
Superiors/inferiors	H ²⁻³ (sup-верх) Η _{δεικτη}	H ²⁻³ (sup-верх) Η _{δεικτη}
Ordinals	18a 2o 1er	18 ^a 2 ^o 1 ^{er}
Long s Historical forms	Lost paradise Ossian	Loft paradife Offian
Not-descending J Stylistic set 1	Jordan TIJDSCHRIFT	Jordan TIJDSCHRIFT
Alternative forms of a Stylistic set 2	Stamford <i>Stamford</i>	Stamford <i>Stamford</i>
Alternative forms of g Stylistic set 3	dragon <i>dragon</i>	dragon <i>dragon</i>
Alt. forms of ampersand (&) Stylistic set 4	H&M C&A M&S I&Q	H&M C&A M&S I&Q
Alternative forms of at sign (@) Stylistic set 5	@rosettatype	@rosettatype
Alternative forms of K, R Stylistic set 14, uprights only	Karlův Říkonín	Karlův Říkonín

PE-ONLY FEATURES	DEACTIVATED	ACTIVATED
Serbian/Macedonian forms Language feature or ss07	бГДПТШ	бГДПТШ
Serbian/Macedonian forms 2 Language feature or ss07, italic	бгдптш	б̄г̄д̄п̄т̄ш̄
Bulgarian stylistic alternates Language feature or ss08	ДЛВГДЖЗИЙКЛПТЦЧШЩЮ	ДЛвгджзийκλпτцчшщю
Bulgarian stylistic alternates 2 Language feature or ss08, italic	ДЛвгджзийκλпτцчшщю	ДЛвгджзийκλпτцчшщю
Isosceles forms of Cyrillic De & El Stylistic set 9	ДЛДЛдл ДЛДЛдл	ДЛДЛдл ДЛДЛдл
Alt. forms of Greek Iota w. dialytika Stylistic set 10	ΝΕΡΑΪΔΑ ΝΕΡΑΪΔΑ	ΝΕΡΑΙ̇ΔΑ ΝΕΡΑΙ̇ΔΑ
Alt. forms of Greek theta and phi Stylistic set 11	σκεφθῆ σκεφθῆ	σκεφθῆ σκεφθῆ
Prosgegrammeni alternates Stylistic set 12	Ηδε	Ηιδε
Greek small caps with all accents Stylistic set 13	ὦ γῆς παλαιὸν ἄργος	ὦ Γῆς ΠΑΛΑΙὸν Ἄργος
Alternative forms of K, R, Cyrillic Ka, Zhe, and Greek Kappa Stylistic set 14, uprights only	Karlův Říkonín Кириллица Же Κατὰ	Karlův Říkonín Кириллица Же Κατὰ
Automatic accent placement On by default	L+_ a+¨+´ Ъ+¨ k+^	L̄ á ѐ k̂

DEVANAGARI FEATURES	DEACTIVATED	ACTIVATED
Latin (lining) figures Default style	—	०१२३४५६७८९
Devanagari figures Default style	—	01234567890
Tabular Latin figures	0123456789	0 1 2 3 4 5 6 7 8 9
Tabular Devanagari figures	०१२३४५६७८९	० १ २ ३ ४ ५ ६ ७ ८ ९
Punctuation optimized for Devanagari & Latin	—	ॐ“विश्व...” ॐ“Vishva...”
Conjuncts and half forms On by default, see character set overview for a full list	—	क्ष ञ् ढ्र द्र त्र प्र ड्ड द्ढ ट्ट ह्र ह्र क्ष्म्य स्त क्स्प्ल क्त
Contextual matra forms On by default	—	क्स्प्लि रि क्क्ि क्क्ष्मि
Marathi forms Language feature or stylistic set 1	शैली कुशल	शैली कुशल
Nepali forms Language feature or stylistic set 2	झलमल झाँगड	भलमल भाँगड
Sanskrit forms Language feature or separate font	स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवासस्तनूभिः क्क	स्थिरैरङ्गैस्तुष्टुवासस्तनूभिः क्क
Alternative figures (1,5,8,9) Stylistic set 5	०१२३४५६७८९	०१२३४५६७८९
Other alternative forms Stylistic set 6	दृ ऋ क्ष	दृ ऋ क्ष

GUJARATI FEATURES	DEACTIVATED	ACTIVATED
Latin (lining) figures Default style	—	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯
Gujarati figures Default style	—	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯૦
Tabular Latin figures	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯	૦ ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
Tabular Gujarati figures	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯	૦ ૧ ૨ ૩ ૪ ૫ ૬ ૭ ૮ ૯
Contextual punctuation Select language / Stylistic set 3	—	૨“સ્નેક્સ...” ૨“Snakes...”
Conjuncts and half forms On by default	—	સત્યના પ્રયોગો સોલ્યુશન મૂળાક્ષરોનો
Contextual matra forms On by default	—	લોકતાંત્રિક સ્પિરિટ કાળી શાંઢી
Properly shaped rukar On by default	—	મૃત્યુ ઉત્કૃષ્ટ
Alternative forms for D- conjuncts Stylistic set 1	૨૨૨૨૨૨૨૨	૨૨૨૨૨૨૨૨
Alternative figure six (6) Stylistic set 2	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯	૦૧૨૩૪૫૬૭૮૯

ARROWS (STYLISTIC SET 6)
INCLUDED WITH LATIN & PE ONLY

DEACTIVATED

ACTIVATED

Simple arrows

<- <-> -> ----->

← ↔ → →→

Vertical simple arrows

v-^ ^-v -^ -v

↕ ↕ ↑ ↓

Open-headed arrows

<|- <|-|> -|> -----|>

← ⇌ → →→

Two-headed arrows

<<- ->> ----->>

⇐ →→ →→→

Turning arrows

v|- ^|- -|v -|^ -----|^

↙ ↗ ↘ ↖ →↗

Paired arrows

<: :> ::::::::::>

⇌ ⇔ ⇔⇔

Dashed arrows

<. <.> .> .....>

⇐⇐ ⇐⇐⇐ ⇐⇐⇐⇐ ⇐⇐⇐⇐⇐

Vertical dashed arrows

.v .^ ^.v v.^

⇕ ⇕ ⇕⇕ ⇕⇕

Double arrows with optional stroke

<= => <=/=> =/=> =====>

⇔ ⇔ ⇔⇔ ⇔⇔ ⇔⇔⇔

Vertical double arrows

v=^ ^=v =v=^

⇕⇕ ⇕⇕ ⇕⇕⇕⇕

Harps

/- \- -\ -/

↵ ↶ ↷ ↸

Paired arrows

<: :>

⇌ ⇔

Combine as you wish

<...>

⇐----->

^|-...<.>...-|^

↖-----↗

:::>---->:::>

⇔⇔⇔⇔⇔⇔

Use comma as a separator in ambiguous cases

^|-----v|- / ^|-----,v|-

↖-----↓|- / ↖-----,↘

Use other arrows via glyph palette

↖ ↗ ↘ ↙ ↚ ↛ ↜ ↝

↑↓ ↕ ↕ ↕ ⇌ ⇔ ⇔⇔ ⇕⇕ ⇕⇕ ⇕⇕⇕⇕

Available versions	Basic Latin 10+ languages	Latin 91+ languages	Cyrillic 41+ languages	Greek	Devanagari 35+ languages	Gujarati 3 languages	Transliterations 30+ languages
Skolar Latin ^{PRO}	●	●					
Skolar PE ^{PRO}	●	●	●	●			●
Skolar Devanagari	●				●		
Skolar Gujarati	●					●	

ABOUT THE DESIGNERS

David Březina is a Czech type designer and typographer, writer, lecturer, the impresario of the TypeTalks conference, and the managing director of Rosetta Type Foundry. He holds master's degrees in Informatics (Masaryk University, Brno) and Typeface Design (University of Reading, UK). From 2004 to 2007 he also ran his own design studio, with projects in graphic, web, and interface design. He has been frequently conducting type workshops around Europe (notably at the University of Reading).

Vaibhav Singh is an independent typographer and type designer from India. He received a bachelor's degree in Architecture from the University of Pune and a master's in Visual Communication from IDC, IIT Bombay. He was a recipient of the Felix scholarship in 2010 for his MA in Typeface Design, and again in 2013 for his PhD research, both at the University of Reading. He now specialises in designing typefaces for north Indian scripts. In addition to developing fonts, he has been researching aspects of the typography of Devanagari and its implications for print cultures in India.

SUPPORTED LANGUAGES

Latin: Afar, Afrikaans, Albanian, Asturian, Basque, Belarusian, Bosnian (Latin), Breton, Catalan, Chamorro, Chichewa, Cornish, Crimean Tatar, Croatian, Czech, Danish, Dutch, English, Esperanto, Estonian, Faroese, Finnish, French, Frisian, Friulian, Gaelic (Irish), Gaelic (Scottish), Galician, German, Greenlandic, Hawaiian, Hungarian, Icelandic, Ido, Indonesian, Interlingua, Italian, Karelian, Kashubian, Kiribati, Kurdish, Ladin, Latin, Latvian, Lithuanian, Luxembourgian, Malay, Maltese, Maori, Moldavian (Latin), Northern Sotho, Norwegian (Bokmål), Norwegian (Nynorsk), Occitan, Palauan, Polish, Portuguese, Rarotongan, Romani, Romanian, Romansh, Sami (Inari), Sami (Lule), Sami (Northern), Sami (Southern), Samoan, Sango, Serbian (Latin), Shona, Slovak, Slovenian, Sorbian (Lower), Sorbian (Upper), Spanish (Castilian), Swahili, Swati, Swedish, Tagalog (Filipino), Tahitian, Tetum, Tokelauan, Tsonga, Tswana, Turkish, Turkmen (Latin), Veps, Wallisian, Walloon, Welsh, Wolof, Yapese, ...

Cyrillic: Abaza, Adyghian, Avar, Bashkir, Belorussian, Bosnian (Cyrillic), Bulgarian, Buryat, Chechen, Chuvash, Dargin, Dungan, Erzyan, Ingush, Kabardian, Kalmyk, Kara-Kalpak*, Kazakh, Komi, Komi-Permyak, Kumyk, Kyrgyz, Lakh, Lezgian, Macedonian, Moksha, Mongolian, Montenegrin, Nanai, Nogay, Ossetic, Russian, Rusyn, Serbian (Cyrillic), Tabasaran, Tajik, Tatar, Turkmen (Cyrillic)*, Tuvan, Ukrainian, Uzbek, ...

*) These languages switched from Cyrillic to Latin recently.

Greek: Greek (Monotonic), Greek (Polytonic)

Devanagari: Awadhi, Bagheli, Bhatneri, Bhili, Bihari, Bodo, Braj Bhasha, Dogri, Chhattisgarhi, Garhwali, Gondi (Betul dialect), Gondi (Chhindwara dialect), Gondi (Mandla dialect), Gujarati, Harauti, Hindi, Ho, Jaipuri, Kachchi, Kanaui, Konkani, Kului, Kumaoni, Kurku, Kurukh, Magahi, Marathi, Marwari, Mundari, Nepali, Newari, Palpa, Sanskrit, Santali, Sindhi, ...

Gujarati: Gujarati, Kachchi, Sanskrit, ...

Transliterations: Arabic (Latin: DMG), Arabic (Latin: ISO 233), Arabic (Latin: ISO/R 233), Arabic (Latin: UN), Arabic (Latin: EI), Amharic (Latin), Burmese (Latin), Greek (Latin), Chinese (Latin: Pinyin), Indian languages (Latin: Hunterian transliteration), Indian languages (Latin: National Library at Kolkata), Indian languages (Latin: UN), Japanese (Latin: Modified Hepburn), Japanese (Latin: Kunrei), Kazakh (Latin), Khmer (Latin), Korean (Latin: McCune Reischauer), Korean (Latin: National standard), Kyrgyz (Latin), Laotian (Latin), Macedonian (Latin), Mongolian (Latin), Nepali (Latin), Pali (Latin: Rhys Davids system), Russian (Latin), Sanskrit (Latin: IAST), Tajik (Latin), Ukrainian (Latin), Urdu (Latin), Uzbek (Latin), ...